

quod etiamsi scivisset domum esse Caii, adhuc incendisset, quia tunc censemur damnum intulisse Caio, non ut Caio, sed ut domino domus, et ideo tunc cuique domino damnum resarcire debet. Secus vero, si nullum alium intenderit laedere, quam Titium inimicum, invincibiliter credens domum esse Titii. Ratio, quia ad obligationem restitutionis, quæ oritur ex damnificatione principaliter facta propter injuriam, requiritur injuria formalis nec sufficit injuria materialis, et solum effectiva sine animo sicut nec sufficit injuria tantum affectiva, opere externo non completa, ut esset hæc. *Cardinalis* enim de *Lugo* sic loquitur: cum ego intendo damnum inferre Titio, animo illi tantum injuriam irrogandi, quocumque alio excluso; si postea per errorem invicibilem laedam Caum, injuria respectu Titii non est formalis et effectiva, sed dumtaxat materialis, et affectiva, ac mere accidentalis, cum mihi non fuerit animus eum laedendi, nec in particulari, nec in generali, et ideo non teneor illi restituere damnum, quod oritur ex injuria. Nec obstat dicere, quod ad obligationem restitutionis satis sit intendere aliquam actionem injustam, et eam exequi; nam respondent DD. citati, quod ad onus restitutionis, ratione damnificationis, non sufficiat sola actio materialiter injusta, sed insuper requiratur actio formaliter, seu voluntariæ injuriosa in alterum, qui laeditur. Hæc autem actio injuriosa voluntaria deest in casu nostro, cum accidat actio præter intentionem, quæ non est alicui formaliter injuriosa: si enim intendam tantum laedere Titium, et quocumque alium excludam, tunc neminem voluntariæ offendō; non Titium, quia de facto is non laeditur, non alterum, quia respectu istius mea actio est prorsus involuntaria, et ideo error est circa substantiam. Et ob eamdem rationem idem dicunt *Spor. de 5. Præc. c. 3. n. 206. Fill. tr. 20. c. 3. q. 10. Croix l. 3. p. 2. n. 201. Leand. l. c. Tamb. l. 6. c. 4. §. 3. n. 31. (contra Bon. l. c. n. 8. cum Coo. Gom. et Sanch. l. 9. D. 32. n. 27. Suar. etc.)* de eo, qui occidit amicum, invincibiliter credens eum esse suum inimicum. Nec obstat textus in l. 18. *Eum qui §. Si injuria, ff. de Jurejur. ubi dicitur, quod, si quis laeditur ab aliquo, qui putat eum esse alium, is habeat in illum actionem damni. Nam respondetur, id procedere in foro externo, ubi præsumptio scientiæ personæ læsæ stat contra laudentem, cui fides minimè præstatur, si assertat, se alium voluisse offendere; non vero in foro interno, ubi laedens certus est, se alium offendisse pro eo, quem offendere intendebat.*

Idem etiam dicunt de furto *Molin. l. c. Lug. D. 17. n. 78. Spor. tr. 4. de Restit. c. 2. n. 139.* et probabile p̄tant *Leand. et Tamb. ll. cc.* Ait enim *Lugo*, quod si fur, rem injustè accipiendo, vult illam absolute possidere, tunc saltem in confuso velit injuriam inferre domino, quicumque ille sit: Secus vero, inquit, si acciperet sub expressa conditione, si res sit v. gr. Principis: quia tunc non intendit absolute possidere. Sed huic doctrinæ non acquiesco, et adhæreo sententiæ, quam tenet *Sanch. Dcc.*

l. 2. c. 23. n. 157. In furto enim non attenditur, cui voluerit facere injuriam, sed an vere voluerit rem accipere invito domino, cum in hoc videatur differre obligatio restitutionis ob damnificationem, à restitutione ob furtum: nam in damnificatione principaliter intenditur injuria in personam domini, et accessoriæ illius damnum; in furto autem principaliter intenditur lucrum injustum, et accessoriæ injuria domini; et ideo error domini, in casu furti, videtur esse circa qualitatem, in casu vero damnificationis circa substantiam.

650. — « 3. Si læsus ante mortem omnia remiserit, ad nihil tenetur occisor: quia filii non fit injuria in bonis, nisi quatenus laedantur in patre contra ejus voluntatem (volenti enim non fit injuria); ergo, sicut per eum jus acquirunt, sic etiam id amittunt, etsi non recte faciat parens, si filii valde egeant. *Less. l. 2. c. 9. d. 26.* (Ita etiam *Salm. de Rest. c. 2. n. 113. cum Sanch. Sot. Bonac. et communiter contra Croix l. 3. p. 2. num. 310. cum Lugo:* Facta autem remissione injuriæ non intelligitur facta remissio dannorum; Vide *ibid. num. 112.*) *

651. — « 4. Etsi præcisè pro vita, membro, occisione non sit obligatio restituendi: per sententiam tamen judicis cogitur injurians satisfacere pro injuria.

« 5. Consilium est, ut Confessarii pro his injungat eleemosynas, et Missas pro salute occisi.

« 6. Si occisus, vel mutilatus fuerit servus, vel animal, tunc etiam pro vita, et membris facienda est restitutio, quia horum pretio vita æstimatur; ac proinde tantum debet restituui, quanti potuisset vendi; et pro mutilatione, vel cicatrice, quanto pluris venderetur.

« 7. Pro expensis funeris nihil restituitur, quia illæ aliquando facienda tandem fuissent; nisi forte occasione illatae necis, v. gr. extra patriam, maiores fieri oportuerit.

« 8. Restitui debent impensæ, factæ in curationem et medicamenta vulnerati, vel occisi. *Fill. tom. 32. c. 8. num. 202.*

« 9. Item lucra, quæ ex mutilatione, vel vulneratione cessarunt; non quidem tam in solidum, ac si de facto essent acquistata, sed pro maiore, aut minore spe, quam læsus habuerit illa acquirendi. *Vid. Trull. l. 7. c. 8. d. 3.*

« 10. Si homicida à Magistratu plectatur, verius est, eum adhuc teneri ad damna resarcienda, cum morte sua tantum satisfaciat justitiæ publicæ, non hæredibus occisi; qui tamen, cum plenumque aliud non exigant, videntur esse contenti, ac proinde hæredes homicidæ ad nihil tunc tenentur. *Fill. l. c. n. 214.*

« 11. Debet autem restitutio fieri tantum parentibus interfecti, filiis, et uxori: quia hi soli directè laeduntur, cum moraliter censeantur una persona cum occiso. Nisi tamen occiderit animo etiam nocendi aliis; nam tunc etiam his eum restituere teneri dicit *Card. Lugo de Just. d. 11. n. 8. ex Less.* Vide *Trull. l. c. d. 4.* »

Quær. I. Quibus hæredibus teneatur homicida restituere damna? Et quænam damna restituenda sint? **Certum est I.** quod hæredibus necessariis, ut filiis, parentibus, et etiam uxori, restituendum est damnum et lucrum cessans, non tantum illud, quod cessavit in vita occisi, sed etiam post ejus mortem, juxta tempus, quod defunctus verisimiliter vixit, creditur, attenta ætate, valetudine, etc. ut rectè docet *Sanch. Cons. l. 1. c. 4. d. 2. n. 10.* cum *Panorm. Gom. Ang. Palao, etc.* Sed hoc lucrum non est restituendum integrum in re, sed juxta spem, ut idem *Sanch.* bene adverdit cum *S. Thom. Navar. Sot. Salon. Arag. et aliis*, contra *Panormit. Gom. et alios.* **Certum est II.** quod restituendum est hæredibus non necessariis omne debitum reale contractum cum defuncto ante ipsius obitum, nempe damnum ejus bonis irrogatum per occasionem, et lucrum, quod amisit vulneratus tempore quo vixit: non autem lucrum, quod cessavit a tempore mortis, cum id non fuerit debitum reale, cum defuncto contractum, ut dicunt *Sotus, et aliū doct. apud Sanch. l. c. dub. 3. n. 9;* et consentit *Croix l. 3. p. 2. n. 309.* dicit autem *ibidem* quod, si nullus superfluerit hæres, restitutio dictorum debitorum realium facienda sit pauperibus. Addit etiam *Croix cod. n. 309.* quod, si uxor (et idem dicendum esset de filiis et parentibus) postea æquè comode nupserit, vel si quis ipsi alimenta præstiterit, huic nihil restituendum sit, quia tunc reipsa non patitur damnum.

632. — **Quæritur II.** An homicida teneatur restituere fratribus, consanguineis, vel aliis, bona, quæ occisus illis probabilius daret, si viveret? **Tres sunt sententiæ.** *Prima* universè affirmat, quia illi, quamvis jus non haberent ad talia bona, habent tamen jus, ne vi impeditus fuisset defunctus, quominus ea ipsis elargiatur. Ita *Vasq. Scot. Azor. et aliū apud Salm. de Rest. c. 2. n. 105.* *Secunda* dicit, restitucionem deberi tantum fratribus, præter parentes, uxorem, et filios. *Tertia*, et quidem probabilius sententia, quam tenent *Bus. infra n. 13. cum Less. et Trull. item P. Conc. tom. 7. p. 214. n. 18. et Salm. dict. l. n. 108. cum Soto, Lugo, Fill. Bon. etc.* docet, nihil deberi aliis, nisi parentibus, filiis, et conjugi, etiam si homicida illorum damna prævideret. Nec obstare ait *Salm. n. 108. et Lugo Disp. 11. n. 117.* id, quod dicit *Sanch. Cons. l. 1. c. 4. d. 3. n. 11.* esse semper contra justitiam, impedire vi aliquem à consecutione boni, cum hujusmodi impeditio prævidetur: nam respondent, justitiam non obligare ad non apponenda ea (etiam vi vel fraude) ex quibus per accidens, et remotè sequitur aliquod damnum, quia tunc vis aut fraud non censemur esse illius causa, nec physica, nec moralis. Regula autem qua quis habet jus, ne vi impediatur à consecutione justi boni, obtinet, quando directè intenditur illius damnum, non vero si eveniat per accidens.

633. — **Contra autem dicunt Salm. dict. l. n. 108. cum Cajet. Mol. etc.** teneri homicidam ad restituendum, si damna illorum intenderet. Sed concedunt, satis esse probabilem sententiam oppositam, scilicet, eum tunc etiam ad nihil teneri, cum deficiat

ibi opus externum contra justitiam erga damnificatos, ut tenet *Sanch. Sot. Trull. Dic. Bon. dict. n. 108.* juxta dicta supra n. 583. Sed huic sententiæ nequeo acquiescere; nam occidens, animo nocendi directè aliis, certè peccat contra justitiam erga illos, cum habeat quisque jus, ne vi impediatur à consecutione justi boni. Tunc enim occidens jam opere injusto externo laedit illos, et eum ideo teneri eos indemnes reddere rectè dicunt *P. Conc. l. c. Tamb. de Rest. ex homic. c. 4. §. 3. n. 13. cum Less. et Viva de Rest. Q. 7. Art. 1. n. 8. infine, Croix l. 3. p. 2. n. 310. Elb. cum Henr. et Ills.* Neque hīc valet dicere quod, si hic tenetur ad restitucionem, cur non tenebitur is qui impedit alterum ex odio à consecutione justi boni, quem dictum est supra n. 584. non teneri? Respondet quod ille non tenetur, quia malitia fuit omnino interna pravæ voluntatis odientis, sed hic prodit in vim externè injustam, prout est homicidium debitoris; quisque autem habet jus, ne vi privetur justo bono, et ideo tenetur homicida ad restituendum ipsi damnum.

634. — « 12. Etsi probabile sit, deberi etiam restitucionem » creditoribus occisi, si quod damnum illis ex ea cæde obvenerit; » contrarium tamen etiam probabile (saltem secundum limita- » tionem casus præcedentis) est, cum occisio illa non sit directe » causativa illius damni. Vide *Laym. loc. cit. n. 4.* »

In hac quæstione, scilicet, an homicida teneatur restituere creditoribus occisi eis illatum, tres sunt sententiæ. *Prima* dicit eum teneri, si homicida præviderit eorum damnum. Ita *Sanch. et Tap. apud Salm. de Rest. c. 2. n. 110.* *Secunda* dicit eum teneri, sive præviderit, sive non; quia credores jus habebant exigendi sua credita ab occiso. *Mol. et Laym. apud Salm. n. 110.* *Tertia* autem sententia, quam tenet *Tamb. de Rest. c. 4. §. 3. n. 12. cum Less. Soto, Bec. Dicast. etc. Salm. dict. l. n. 11. et Viva de Rest. q. 7. Art. 1. n. 8.* docet eum non teneri ad restitucionem, etiam si præviderit damnum, modo non intenderit, quia damnum illorum tunc evenit per accidens. Secus, si damnum creditorum directè intendisset, ut *Tamb. dict. l. n. 13. et Viva*; et hoc rectè vocat communius et probabilius *P. Conc. t. 7. p. 214. n. 10.* juxta mox supradicta n. præced.

« 13. Non tenetur occisor aliquid eis restituere, quos occisus alebat ex liberalitate, quia damnum illorum per accidens se-quitur. *Less. l. 2. c. 9. art. 26. Trull. loc. cit.* * (Vide mox dicta n. 632.) *

« 14. Nec tenetur ad damna, quæ v. gr. provenient ex morte alieijus innocentis, qui per errorem putaretur homicidium fecisse, et sic captus plecteretur; quia hujus mors non directè causaretur ab ipso, sed per accidens, et ex errore, vel malitia accusatorum. Vide *Bon. d. 2. q. ult. sect. 2. p. 2.* »

635. — **Quær. I.** An teneatis restituere damnum alteri obveniens ex tuo homicidio, nempe, si illi crimen imputetur? Respondeat *Less. l. 2. c. 9. Dub. 16. n. 110.* quod certè ad nihil tene-ris si non advertas ad damnum illi eventurum. Quid, si advertas?

Navarr. apud Sanch. Cons. l. 1. c. 4. dub. 5. n. 6. altique an. *Less. l. 2. c. 9. n. 111.* dicunt te teneri ad restitutionem, quia tunc fuisti causa efficax damni. Probabilius tamen negant te teneri *Less. dict. n. 111. cum Soto, Lopez, et aliis*, item *Sanch. n. 7. Tamb. Dec. l. 6. c. 4. §. 1. n. 3. Ratio*, quia non censetur alteri injuriosa actio illa, ex qua provenit damnum non ex se, sed ex errore aliorum, licet error prævideatur: modo tamen (ut bene limitat *Less. num. 114. Tamb. n. 4. et Croix l. 3. p. 2. n. 157.*) actio illa exterior non sit talis, ut ea ejusque circumstantiae proxime influant moraliter ad imputationem in tertium, putâ, ut dicunt *Viva de Rest. q. 7. art. 1. n. 5. Tamb. et Croix l. 2. cc.* si occidas indutus vestibus, vel armis Pauli, vel in domo, aut agro, aut cum famulis Pauli. Nisi (addunt tamen *Less. l. c. et Pesch. ap. Croix*) quis in hujusmodi actionibus utatur jure suo; quia tunc nemini infert injuriam, quamvis peccare possit contra caritatem, si tunc parum ipsius interfit jure suo uti.

636. — Sed majus dubium fit, si non solum advertas, sed etiam intendas, ut homicidium tuum alteri imputetur? *Lugo de Just. Disp. 8. n. 75. cum Caj. Ricc. Cord. Angl. etc. et D. 11.* (Et idem sentit *Viva l. c.* sibi non bene congruens cum dictis à se q. 2. art. 1. n. 5.) affirmat, te tunc teneri ad restitutionem; quia, licet tua actio sit causa remota imputationis, tua tamen prava intentio nocendi efficit, ut sit causa moralis illius damni. Verum adhuc probabilius polo, nec eliam eo casu te teneri, ut docent *Less. n. 113. Sanch. n. 9. cum Angles. Tamb. et Croix n. 156. cum Diana, etc. Ratio*, quia semper ac actio ex se, vel ex suis circumstantiis, non sit proxime causans imputationem, ut supra explicatum est, intentio prava iuxta communiorem sententiam non efficit, ut sit injustum illud opus, quod de se externè graviterque non est injustum, respectu tertii. Sed dices, sicut quis, occidens hominem, ut noceat fratribus, aut aliis, quibus ille beneficebat, licet ex liberalitate, prout diximus n. 633. tenetur eis damnum restituere; sic etiam tenetur, qui alium occidit, ut alteri homicidium imputetur. Sed respondetur differre casum; nam ibi damnum fratrum illorum per se necessariò, et proximè erat conjunctum cum morte benefactoris; at in casu præsentí damnum ejus, cui imputatur homicidium, non est necessariò, per se, et immediate conjunctum cum morte occisi, sed remote et merè per accidens, cum proprie pendaat ex judicio aliorum putantium ob extrinsecas conjecturas ipsum fuisse homicidam. Unde hæc homicidium est tantum occasio imputationis, non vero causa, quia non influit proximè et direcè.

637. — Quær. II. An teneatur ad restitutionem damni invasus, qui excedit moderamen inculpatæ tutelæ? Negant *Sot. Mol. Sylo. Angl. etc. ap. Lug. disp. 9. n. 51. et Tamb.* probabile putat; quia tunc invasor censetur cedere juri suo. Attamen *Lugo n. 50. et Croix l. 3. p. 2. n. 305. cum Sanch. Navarr. Vasq. et aliis communiter*, probabilius putant eum teneri ad totum damnum, quia excedendo jam gravem injuriam alteri infert, et invasor

antique habet jus, ut à nemine ex privata auctoritate injustè occidatur.

638. Censet autem *Suar. ap. Croix l. 3. part. 2. n. 307.* quod, si quis provocet alterum ad pugnam, et, illo acceptante, occidat, tenetur restituere damnum; quia provocatio fuit vera damni causa. Sed probabilius contradicunt *Lugo Disp. 12. n. 58. cum Vasq. et aliis*; quia, licet provocans peccet contra charitatem, dum autem alter pugnam acceptat, pugnando non peccat contra justitiam.

639. — Quær. III. An in restitutione lucri amissi ab occiso propter occisionem, debeat detrahi pretium laboris, quem ille pro lucro oblinendo impendere debuisset? Affirmant *Molin. Rebell. Diana etc. apud Croix loc. cit. n. 312.* Negant vero comunitius DD. cum Steph. ut asserit *Croix*, sed rationabiliter sententias conciliat *Bonac.* dicens, illud tantum detrahendum, quod præsumitur occisus libenter datus fuisse pro redemptione laboris.

ARTICULUS IV.

Quid debeat restituiri pro illato stupro.

640. Ad quid tenetur stuprator, si virginem vi corruperit?

641. Ad quid, si virgo consenserit? — **642.** Quando deflorator sub pacto matrimonii teneatur ad illud? An Corruptor, facte promittens, teneatur ad matrimonium. — **643.** Lim. I. Quid, si puella potuerit advertere fictionem? *Dub. 1. Quid, si vir sit melioris conditionis?* *Dub. 3. Quid, si puella disparitatem ignoraverit?* *Dub. 3. An his casibus vir teneatur, saltem ad damnum?* — **644.** Lim. II. Quid, si timeatur malus exitus, vel scandalum propinquorum? et quid, si immineat dedecus familie? — **645.** Lim. III. Quid, si vir extorqueat solos tactus? — **646.** Lim. IV. Quid, si femina jam sit corrupta? — **647.** Lim. V. Quid, si non stet per virum quomodo matrimonium fiat? — **648.** An, si virgo violata renuat nubere, teneatur vir eam dotare? — **649.** An vir, habens votum castitatis, teneatur ducere violatam sub pacto matrimonii? — **650.** Ad quid teneatur vir violans consanguineam, cui conjugium promisit? Quid, si facte promiserit cum pacto impetrandi dispensationem?

640. — « RESP. Qui virginem per injuriam defloravit, tenetur tantum rependere damnum, quod ei ex tali injuria est secutum, idque vel matrimonio, vel damni estimatione ad arbitrium prudentis, ut tales nimur inveniat, qualem manens virgo invenisset. Vide *Sanch. lib. 7. d. 14. Fill. t. 32. c. 8. n. 209.* » * (Hinc, si stuprator non possit dotare, tenetur ducere. *Tamburin. de Restitut. cum Lugo c. 5. n. 27. Nisi magnus sit excessus. V. infra n. seq. 641 et 649. infin.*) *

Unde resolves:

« 1. Præcisè pro sola virginitate non obligat restitutio. Unde, si stuprum mansit occultum, aut non impedivit, quin æquæ laute nuberet, ad nihil tenetur stuprator. *Less. Bonac.* q. 4. de *Matr.* p. 7. (At, si virgo, antequam nubat, satisfactionem petat, tenetur stuprator satisfacere, licet stuprum sit occultum *Tambur.* dict. *ib.* n. 32.) *

641. — « 2. Item ad nihil tenetur, si defloravit consentientem absque vi, fraude, vel promissione matrimonii, quia non est facta injuria. *ibid.* et *Trull.* d. 2.

« 3. Si virginem importunis precibus flexit, nihil tenetur res tituere, quia adhuc consensit liberè: nisi forte preces tales fuerint, ut vi et coactioni æquiparentur, ut si conjunctæ fuerint cum minis, vel metu reverentiali, v. gr. si fuit illius dominus, vel vir magnæ auctoritatis. *Trull.* c. 9. d. 2.

« 4. Si promissione vera, vel facta matrimonii eam flexit, tunc tenetur ducere eam, quia in omni contractu, ubi alter ex parte sua acceptavit, et implevit, tenetur et alter implere, etiam si factè contraxerit, quia tenebatur ex justitia verè contrahere, cum aliqui omnia humana commercia fraudibus patrent. Et id quidem verum est, etiam si stuprator religionem vovisset. *Less. l. 2. c. 10. d. 3 et 4. Trull. d. 3.*

« 5. Non tamen tenetur fictus promissor eam ducere casu, quo 1. Is puellam valde notabiliter conditione excederet, vel verbis usus esset fictionem facile indicantibus. 2. Si ipsa conscientia esset prædicti voti: quia tunc ipsa contraxisset mala fide. 3. Si ipse putavit, eam esse virginem, cum tamen non esset. 4. Si ex matrimonio grave damnum, aut scandalum timeretur. 5. Si ipse jam sacris initiatus est aut alteri matrimonio copulatus; tunc enim his casibus solum teneretur curare, ut æquæ commode nubat, modo ante dicto, dando scilicet dotem, vel aliter. Vid. *Sanch. 1. de Matr. d. 10. l. 1. Trull. l. 7. c. 9. d. 3.* »

Omnia hæc, cum agatur de rebus valde gravibus, et quæ frequenter ad proxim deducuntur, sedulò hic discutienda et elucidanda sunt; et primo videndum de obligatione viri, deflorantis virginem sine promissione matrimonii; secundò de eo qui defloravit, matrimonium promittendo.

§. I.

Ad quid tenetur deflorator, si non promittat matrimonium?

In hoc distinguendum: si virgo liberè consentiat, commune est deflorantem nihil teneri ei restituere. Sed dubium 1. fit, an eo casu teneatur ille satisfacere injuriam parentibus puellæ? Adest duplex sententia probabilis. *Prima negat*, et hanc tenent *Sanch. de Matr.* l. 7. D. 14. n. 11. *Lugo de Pœnit.* D. 16. n. 223 et 224. *Suar. t. 4. D. 22. Sect. 4. n. 7. Less. l. 2. c. 10. d. 1. et probabilem putant Croix lib. 3. p. 2. n. 316. et *Laym. l. 3. tr. 3. p. 3.**

c. 13. n. 1. cum *Soto P. Nao.* et *Vasq.* Ratio, quia si ipsa puella cùm sit domina sui corporis, nullam irroget injuriam patri, si deflorationi consentiat, utens jure suo, tanto minus irrogat deflorator. Tantùm illa peccabit, et consequenter etiam violator, contra pietatem patri debitam, et etiam contra obedientiam, si de tali crimine expressè prohibitionem à patre habuerit, ut ait *Lug. n. 226. Secunda* verò sententia affirmat, et hanc tenent *S. Anton.* 2. p. tit. 5. c. 6. §. 1. *Nao.* *Manual.* c. 16. n. 19. *Cordub. l. 1. q. 13. col. 4. §. Ubi;* item *Bannez.* et *Salm.* apud *Sanch.* dict. n. 11. et probabilem putant ipse *Sanch.* et *Laym.* n. 2. in fine cum *Cajet. Syl.* et *Valent.* relatis ibi n. 1. Et idem tenet *D. Thomas* 2. 2. q. 154. art. 6. ad 3. qui dicit: « Injuriam facit (deflorator) patri puellæ, unde ei secundum legem tenetur ad poenam; » nimurum ex *Deuter.* 22. ubi defloratores, si in judicium adducti fuissent, tenebantur solvere patri puellæ 50. siculos. Id tamen bene adverit *D. Antoninus* locum habere tantum post sententiam *Judicis.* Cæterum docet præfata secunda sententia, tam puellam quam ejus violatorem duplicitè peccare, nempe contra castitatem et justitiam, at teneri deflorantem restituere patri honorem ablatum per aliquid signum honorationis, veniam petitione, aut alio simili; nisi præsumatur pater talem nolle satisfactionem.

Dubium 2. fit, an violator puellæ consentientis restituere teneatur parentibus damnum bonorum, ipsis obveniens propter dotem quam augere debent ad filiam in *Matrimonio* collocandam? Affirmant *Azor.* 1. 3. l. 5. q. 1. *Diff. 9. et Corduba l. c. quæst. 13. d. 5 et alii.* Sed communissime negant *Soto l. 4. de Just.* q. 7. u. 1. ad 2. *Suar. t. 4. de Pœnit.* D. 22. n. 26. *Sanch. de Matr.* l. 7. D. 14. n. 11. *Less. l. 2. c. 10. n. 9. Lugo de Just.* D. 16. n. 8. cum *Vasq. Rono. de Rest.* c. 2. q. 1. p. 352. *Mol. D. 206. n. 2. Laym. l. 3. tr. 3. p. 3. n. 2. cum Syl. et Salm. tr. 12. de Rest. c. 3. n. 2. cum P. *Nao.* *Tapia.* *Reb. Bann.* etc. Ratio, quia sicut puella, cum possit liberè nuptias respovere, non facit injuriam parentibus, si ad illas minus aptam se reddat, consentiendo in suam deflationem, ita neque injuriam eis facit deflorator, ipsam consentientem violans.*

Excipitur 1. si vir deinde facinus propalando puellam infamerit, tunc enim ex justitia tenetur omne damnum ex infamante proveniens, puellæ et parentibus resarcire, ut recèt advertit *Laym. l. c. n. 2. in fine,* et *Salm. n. 7. in fine.* Excipitur 2. si deflorator sit valde dives et puella pauper, tunc enim tenetur ipse dare ei aliquam saltem partem dotis, licet non promiserit, quia tunc censetur puella sub hac spe, et ex quadam implicito pacto suæ deflationi consensisse: ita *Salm. dicto c. 3 n. 6. cum Bann. Villal. et Tapia.* Quamvis *Dicast.* et *Rebell.* dicant ad id teneri violatorem tantum ex consilio et æquitate. Excipitur 3. cum *Laym. dicto n. 2. in fine*, si judex, sequendo sententiam probabilem oppositam, damnet defloratorem ad poenam, propter injuriam parentibus illatam; bene enim contra

ipsum competit parentibus actio pro injuria, ut dicunt *Lugo de Rest. D. 12. n. 10.* et *Molina D. 104. n. 13.* cum *Guttier et Salcedo.*

Cæterum loquendo de legibus, quæ in foro externo cogunt defloratorem ad puellam ducendam aut dotandam (ut habetur in c. 1 et 2. de Adulter. et in l. unic. ff. de Bapt.) eò quod leges ordinarie præsumunt, nisi oppositum probetur, virginem fuisse deceptam, rectè dicunt *Salm. dicto c. 3. n. 5.* ad ea non teneri in conscientia defloratorem, si puella revera sponte consensit. Leges enim, quæ fundantur in falsa facti præsumptione, non obligant in conscientia, ut diximus l. 1. n. 99. in fine v. Quæro.

Hic obiter adnotare juvat cum *Tourn. l. 3. p. 484. v. Quarres,* valde utile fore ad hujusmodi flagitia vitanda, quod promissiones Matrimonii ad obtinendam deflorationem, etiam forte juramento firmate, invalidæ declarentur ab Episcopis, prout fert Auctor prefatus in prædicta in quadam Diœcesi Gallicana cum magno profectu. Præterea notandum cum *Sylv. ex Nao. et Sayro apud eund. Tournely. p. 478.* quod, si vidua, habens bona relictam a viro cum conditione, ut caste vivat, fornicetur, nequit bona illa retinere propter conditionem non servatam.

Hæc de viro deflorante virginem consentientem. Si vero quis vi, minis, aut fraudibus violet, hic teneatur tam puellæ, quam parentibus omnia damna reparare, honoris, et fortunæ, ex c. Si culpa, de Injur. Hinc tenetur talē augere dotem, ut puella æquè bene nubat, ac si violata non fuisset; ita communiter *Lugo dicta. D. 12. n. 13.* *Less. c. 10. n. 17.* *Sanch. l. 7. D. 14. n. 12.* *Ronc. p. 352. q. 2.* *Laym. dicto c. 13. n. 3.* et *Salm. c. 3. n. 8.* Qui addunt, teneri defloratorem etiam aliquid aliud dare puellæ prudentum arbitrio, propter mœrem et periculum vexationis patientia a viro, si corrupta cognoscatur. Satisfacit tamen stuprator dotando, non tenetur enim eamducere, si Matrimonium non promiserit, ut *Less. n. 13.* *Lugo n. 11 et 14.* *Salm. n. 9. cum Bann. Dicast. et Rebell.* Verumtamen Judex (ut notant *Salm. ib.*) bene potest eum obligare ad eam ducendam in penam sui criminis, ex cap. 1. de Adulter. juxta olim sancitam ex *Exodi 22. v. 8.* ubi: «Si seduxerit quis virginem... dormieritque cum ea, »dotabit eam, et habebit eam uxorem; »si autem ipse vellet eamducere, at puella nuptias respueret, tenetur eam omnino dotare, ut rectè dicunt *Less. c. 10. n. 12.* *Ronc. loc. cit.* *Lugo n. 12. cum Azor. et Turr. ac Salm. n. 10. cum Rebel. et Dicast.* vide infra num. 648. Et idem dicendum etiam in dubio, an puella fuerit prius vel non ab alio corrupta, quia præsumitur ipsa integra, donec certò oppositum probetur. Item, si vir rem habeat cum puella clam corrupta, vel cum vidua honestæ famæ, et ex suo injusto concubitu ipsæ famæ jacturam faciant. Secus vero, si concubitus omnino occultus remaneret; tunc enim ad nihil teneretur: ita *Laym. c. 13. n. 4.* *Ronc. loc. cit.* et *Salm. n. 11.* ex communi DD.

642. — Dubium fit 1. Quid si virgo injustè violata postea æquè bene nubat? Respondeatur, ad nihil teneri violatorem nisi

ante Matrimonium, per sententiam vel pactum, dos fuerit puellæ adjudicata; nam alias nil tenetur præstare: non pro violatione virginitatis, quæ irreparabilis est; nec pro damno, cum nullum secutum sit: ita *Nao. Man. c. 16. n. 7 et 19.* *Less. c. 10. n. 15.* *Lugo D. 12. n. 16.* *Laym. c. 13. n. 4. cum Vasq. Corduba, et Azor.* ac *Salm. c. 3. n. 12.* cum *Dicast.* *Villal.* *P. Nao.* Qui tamen advertunt, quod, si mulier male tractetur à viro ob cognitum defectum, tenetur stuprator damma mulieri compensare.

Dubium fit 2. An qui precibus repetitis et importunis, vel muneribus aut promissis, virginem ad consensum deflorationis induxit, teneatur eam ducere vel dotare? Negant communissime *Sanch. de Matrim. lib. 4. D. 10. n. 1 et 4.* *Less. cap. 10. n. 14.* *Lugo D. 12. n. 4.* et *Salm. cap. 3. n. 14. cum Vasq. Soto, Dicast. Diana, et P. Nao.* Ratio, quia preces illæ aut promissa non tollunt, quod virgo vere sponte consentiat, cum possit facile, ut decet, molestiam illam excutere. Excipiunt 1. præfati AA. si unā cum precibus junctæ sint minæ, aut metus reverentialis. Excipiunt 2. si preces essent adeo importunæ et frequentes, ut puella manus detrimentum putaret vexationem illam quam virginitatis jacturam; tunc erim sollicitatio tam importuna vi comparatur ex lib. 1. de Raptu, et Glossa in c. Scienti, de Reg. Jur. in 6. Tametsi bene addant *Salm. loc. cit.* cum *Sanch.* et *Less.* rarissimè id contingere, dum fœmina de facili possit, concepta ira vel aliter, a sollicitante se liberare. Excipiunt 3. *Ronc. dicta qu. 2. pag. 353. in fine, et Salm. n. 16. cum Bann. Tapia, et Villal.* si vir incipiat tactibus et osculis vim puellæ inferre, etiamsi illa postea libere consentiat deflorari, quia per antecedentem illam violentiam vir constituit eam in proximo periculo consentiendi in copulam. Excipiunt 4. *Ronc. et Salm. lib. cc. cum Reb. et Dic.* si vir nolit discedere et virgo consentiat, quia alias timet infamari, si cum illo ab aliis sola reperiatur. In his tamen et similibus casibus dicunt *Salmant. dicto n. 16. in fine,* teneri violatorem tantum ad partem, non vero ad omnem damnorum reparationem.

§. II.

Ad quid tenetur deflorator, si Matrimonium vere aut fictè promittat.

Quæritur I. An, qui per fictam promissionem matrimonii copulari extorserit a virgine, teneatur eamducere? Prima sententia dicit, eum non teneri, sed satisfacere, si damnum reparet eam dotando. Ita *Gabriel. et Barth. Led. apud Salm. de Matrim. cap. 1. n. 33.* idem tenet *Propos. ap. Tamb. Dec. lib. 7. cap. 5. §. 3. n. 44.* et probabile putat *Dic. ap. Salm.* (qui citant etiam *S. Antoninum*, sed non bene; nam hic p. 2. tit. 5. cap. 6. §. 1. expresse tenet oppositum). Ratio istorum, quia in hoc casu stuprator non tenetur vi promissionis, cum defecerit consensus; tenetur tantum ex damno illato; ergo sufficit ei, si damnum resarciat. Secunda tamen communis sententia, omnino tenenda,

docet ipsum obligari ad matrimonium. Hanc tenet *D. Th. Suppl.* q. 46. art. 2. ad 4. et sequuntur *Busemb.* ut supra, item *S. Anton.* p. 2. tit. 5. cap. 6. §. 1. *Nao.* *Man.* c. 16. n. 18. *Sanch. de Matrim.* lib. 1. D. 10. n. 3. *Lug.* D. 12. n. 20. *Less.* lib. 2. c. 10. n. 20. *Escob.* de *Rest.* c. 7. n. 36. *Tamb.* loc. cit. *Pal. de Spons.* D. 1. p. 2. n. 3. *Elbel de Matr.* n. 14. *Salm.* loc. cit. n. 34. *Croix* L. 6. p. 3. n. 69. *Viva de Matr.* q. 1. art. 2. n. 3. *Laym.* lib. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 11. *Holzm.* de *Matr.* cap. 1. n. 119 et alii passim. Præfatam sententiam probat *P. Holzm.* ex cap. 1. de *Adult.* ubi dicitur: « Si seduxit quis virginem nondum desponsatam, » dormieritque cum ea, dotabit, et habebit eam uxorem; si vero » pater virginis dare noluerit, dabit pecuniam juxta modum » dotis, quam virginem accipere conueverunt. » Sed ex hoc textu nostra sententia non satis probatur, nam docet *Laym.* l. 13. tr. 3. p. 3. c. 13. n. 3. cum *Nao.* *Mol.* *Azor.* *P.* *Nao.* etc. et *Tourn.* p. 363. R. 4. quod lex præfata non obligat in conscientia ante *Judicis* sententiam. Hic tamen notandum, quod omnes conveniunt cum *Lugo* D. 12. num. 11 defloratorem teneri in conscientia, vel ducere violatam, vel aliter damnum reparare. Hinc, si non possit damnum resarcire, dicendum cum *Lugo* n. 16. ipsum omnino teneri ad eam duendum; nisi (bene excipit ipse *Lugo* ib. cum *Mol.*) conditio viri multum excederet fœminas conditionem, quia nemo tenetur resituere cum suo damno nimis excedente debitum, juxta dicenda n. 697. Melius autem nostra sententia probatur rationibus intrinsecis. Ratio 1. est, quia aliter, si deflorator virginem deceptam non ducat, nunquam ei reddet æquale, nec damnum adæquandum reficiet. Ratio 2. quia in contractibus innominatis, *duo ut des, facio ut facias*, quando alter ex sua parte implevit, tenetur alter implere ex iustitia quamvis fœtete contraxerit. Ut enim humum commercium recte servetur ob bonum commune, ipsum ius naturae exigit, ut omnis fraus à contractibus absit, et propterea non obligat decipientes, ut in poenam suæ fraudis teneantur ita redire omnino indennes proximos deceptos, ac si nulla fraus intercessisset. Unde, sicut in aliis contractibus, quando res non est integræ, tenetur ex. gr. venditor tradere domum venditam, pro qua pretium jam accepit, quamvis fœtete contraxerit, juxta communem sententiam, quam referemus de *Contract.* n. 709. Ita in casu præsenti deflorator, etiamsi aliunde posset damnum resarcire, tenetur omnino matrimonium promissum contrahere.

645. — Hæc vero sententia limitatur I. nisi fœmina ex verbis aut aliis conjecturis facile poterat advertere deceptionem promittentis; tunc enim non tenetur deflorator promissionem servare, cum ipsa eo casu videatur sponte voluisse decipi. Ita communiter *Sanch.* lib. 1. D. 10. n. 7. cum *D. Th.* *D. Antonin.* *Ang.* *Syl.* *Tab.* etc. Hinc docet *Less.* cap. 10. n. 24. quod, si vir inconstanter fuerit locutus, vel usus fuerit verbis ambiguis, vel nimias adhibuerit exaggerationes, tunc non tenetur ad matrimonium. An autem eo casu teneatur ad damnum compensandum, mox infra videbimus dub. 3.

Sed hæc dubitatur 1. An teneatur stuprator ad nuptias fœtete promissas, si ipse notabiliter excedat in nobilitate vel divitiis conditionem mulieris, et illa jam noverit disparitatem? *Pal.* loc. cit. et *Pontius de Matr.* l. 12. c. 2. n. 15. *Croix* lib. 6. c. 3. n. 71. *Laym.* de *Spons.* cap. 1. n. 11. cum *Nao.* *Vasq.* etc. tenent, non sufficere solam inæqualitatem ad liberandum virum à matrimonio promisso, sed insuper requiri, ut ex alii circumstantiis puella potuerit deceptionem percipere, cum non raro viri fœminas dispare ducant. Sed valde probabiliter eum excusant cum *Busemb.* ut supra. *Salm.* l. cit. n. 37. *Lugo de Just.* D. 12. n. 21. (cum communi, ut asserit) et *Sanch.* n. 5. cum *S. Anton.* *Nao.* *Sylvest.* *Ang.* *Arm.* et aliis pluribus. Ratio, quia ipsa disparitas conditionis de se ingerit motivum, ad prudenter dubitandum de veritate promissionis; quod si fœmina eo casu non dubitaverit, ut debebat, hoc per accidens se habet, et suæ negligentiae imputandum. Sicque expressè docuit *D. Th. Suppl.* q. 46. a. 2. ad 4. ubi dixit, quod sponsus extorquens copulam à virgine per fœtatem promissionem, « tenetur eam ducere in uxorem, si aliam non duxerit; sed si aliam duxerit, sufficit si ei de nuptiis provideat; » et ad hoc etiam non tenetur, ut quidam dicunt, si sponsus (Nota) sit melioris conditionis, aut aliquod signum fraudis evidens fuerit, quia præsumi probabiliter potest, quod sponsa non fuerit decepta, sed decipi se fixerit. » Et in his casibus vir non tenetur ad matrimonium, etiamsi juramento promissionem firmaverit, ut dicunt *Lugo* n. 22. et *Sanch.* lib. 1. D. 9. n. 8. et D. 10. n. 8. cum *S. Antonin.* *Sylvest.* *Cajet.* *Sot.* *Nao.* et aliis plurimis. Ratio, quia juramentum non obligat, nisi iusta intentionem promittentis. Quanta autem debet esse hæc disparitas ad liberandum virum à matrimonio, *Less.* d. cap. 10. n. 21. requirit, ut vir sit longè nobilior, nempe si sit filius comitis, et mulier sit filia fabri; sed *Sanch.* lib. 1. D. 10. n. 6. cum *S. Anton.* et *Nao.* ait multò minorem disparitatem sufficere, nempe si nobilis ducere debeat filiam agricolæ, vel si ipse sit notabiliter opulentior, ut ib. subdit *Sanch.* cum *Nao.* *Lop.* *Cordub.* *Verac.* et admittit idem *Less.* loc. cit. Sic enim loquitur *Navar.* *Manual.* c. 16 n. 18. « Obligatur ad explenda promissa... nisi essent valde inæquales genere, potentia, vel divitiis, putâ si ille esset nobilis, et illa agricolæ, vel artificis filia. » Idem docet *D. Antonin.* p. 2. tit. 5. c. 7. §. 1. ubi: « Servet promissum, nisi nimis distans esset eorum conditio, putâ mulier plebeia, vir nobilis et potens. » Dubitatur 2. An deflorator eo casu teneatur ad matrimonium, si puella omnino disparitatem ignoraverit? Affirmant probabiliter *Lessius* loc. cit. n. 22. et *Busemb.* de *Matr.* cap. 1. d. 2. Quia tunc mulier nullo modo potuit deceptionem advertere. At valde adhuc probabiliter negant *Lugo*. D. 12. num. 31 et 32. *Viva loc. cit.* n. 4. *Salm.* de *Matrim.* cap. 1. n. 38. cum *Corneio*, *Sanch.* n. 21. et probabile putant ipse *Less.* loc. cit. et *Cordub.* *Man.* *P.* *León.* *Verac.* apud *Sanch.* Ratio, quia deflorator non obligatur nisi ad inæqualitatem injuriæ illatæ; injuria autem illata in hoc consistit,

quod ipse non servet id, quod mulier petuit, et propter quod copiam sui corporis ei fecit. Ergo ad reparandam injuriam illam non tenetur vir reddere plus quam mulier petuit: mulier autem ignorans conditionem viri nihil aliud petuit quam ut alter ejusdem suæ conditionis, vel parum excedens eam duceret. Si igitur vir multò melioris conditionis illam eo casu sibi matrimonio copularet redderet plus quam æquale injuria illata, dum redderet id quod illa nec petuit, nec petere intendit; et ideo non tenetur eam ducere, sed sufficit, si damnum reparet, eam dotando vel de nuptiis providendo.

Dubitatur 3. Utrum casu, quo mulier ob disparitatem cognitam, vel ob alias conjecturas potuit percipere deceptionem, teneatur saltem vir ad damnum compensandum? Afirmant *Sot. Nav. Cord. et alii ap. Sanch. dict. D. 10. n. 18.* quia ipse jam injuste puellam defloravit. Sed probabilius negant *Less. cap. 10. n. 24. Lugo D. 10. n. 30. Sanch. n. 19. cum S. Anton. Sylo. Tab. Ang. Arm. Lop. etc.* Ratio, tum quia, quando puella deceptionem jam percepit, ut prudenter percipere debuit, tunc rectè presumunt libere consensisse: tum, quia ad obligationem restitutio non sufficit animus internus, sed amplius requiritur actio externa injusta, per se apta ad damnum inferendum, ut diximus n. 584. Hinc, si damnum evenit sine tali actione, per accidentem evenit, et nulla debetur restitutio. Idque expressè tenet *D. Th. l. c. ut vidimus, ubi docet, stupratorem ad nihil teneri, si sit melioris conditionis, vel aliud signum dederit deceptionis, et D. Th. sequitur S. Anton. p. 3. tit. 1. cap. 29. sub initium.*

644. — Limitatur II. Si timeatur ex matrimonio pessimus exitus, ut si puella noscatur nimis levis, ut dicunt *Bus. ut supra, Lug. D. 10. n. 23. et Sanch. D. 10. n. 10. cum Man. et Herr. Idem dicunt Sanch. id. cum S. Anton. et Salmant. n. 40. cum Dic.* si timeantur magna scandalum, vel rixæ inter consanguineos contrahentium. Sed quoad hoc punctum vide quæ dicemus de *Matr. l. 6. n. 851. vers. Ad id autem. Casu vero, quo ex tali matrimonio dedecus obveniret familiæ viri, ratione disparis conditionis; puto ipsum minimè teneri virginem violatain ducere, sive fictè, sive verè promiserit: nam si fictè promiserit, jam probavimus, eum non teneri ad matrimonium, imo nec etiam ad damna, ut mox supra diximus. Si autem vere, nec etiam tenetur eam ducere, quia promissio est nulla, cùm sit de re illicita, utpote de matrimonio cum dedecore familiæ, prout dicemus de *Matrim. d. n. 851. cum Laym. Ronc. etc.* Sed dices: Si virgo deflorata condonet viro obligationem matrimonii promissi, valide condonat, etiamsi ex condonatione infamia suæ familiæ obveniat, quia jus ad matrimonium ipsi propriè competit, et ideo illi liberè potest cedere, ut probabilissime dicunt *Lugo D. 12. n. 9. cum Vasq. (contra Cordub. et alios) Less. c. 10. num. 9. Laym. lib. 3. tract. 3. part. 3. cap. 13. num. 2. Roncaglia de 7. Præcept. cap. 2. quest. 1. R. 2.* Ergo à pari videtur dicendum, quod, si vir promittat, se ducturum fœminam cum dedecore familiæ, valide*

promittit. Sed respondeatur, quod dispar sit ratio inter promissionem, et contractum consummatum; nam promissio non potest esse valida, nisi sit de re licita, cùm justitia non possit obligare ad illicitum, juxta dicenda n. 712. Et ideo promissio de ineundo matrimonio cum dedecore familiæ non est valida, quia est de re illicita: Contractus verò consummatus potest esse quidem illicitus, et validus. Cum ergo puella corrupta condonat matrimonium, valide condonat (quamvis illicitè, si immineat familiæ infamia,) quia cedit juri suo; et sicut illa potuit antecedenter consentire ad damnum deflorationis, sic etiam potest deinde cedere juri acquisito; sed si tantum promitteret se cessuram, nulla esset promissio, tanquam de re illicita propter infamiam suæ familiæ. E converso, si talis vir contrahat matrimonium cum puella, etsi illicitè, valide tamen contrahit. At, si matrimonium solùm promittat, invalidè promittit; sicut, si quis habens votum castitatis contrahat matrimonium, valide contrahit; si verò solùm promittat, invalidè promittit, et ad nihil tenetur, nisi aliunde teneatur ad damnum illatum, ut supra diximus.

645. — Limitatur III. Si vir habeat solos tactus cum virgine, ita *Sanch. l. 1. D. 10. n. 14. cum Nao. Lugo D. 12. n. 37. Croix l. 3. p. 2. n. 329. Modò (ut bene excipiunt Lugo n. 48. et Croix l. c. cum Sanch. qui adhæret n. 24.) ipsi tactus aut familiaritas cum fœmina non innescant, ita ut ipsa, nisi ducatur, infamiam subire debeat. Hæc tamen exceptio valet, quando vir solos tactus petierit cum pacto matrimonii; nam alter dicendum, ut infra videbimus, si ille simul tactus et copulam postulaverit. Ratio autem, cur vir solos tactus exigens non teneatur ad matrimonium, est, quia tactus non afferunt tantam injuriam, quæ proportionem habeat cum onere ducendi; et ideo mulier facilè tunc poterit fictionem promissionis advertere. Rectè verò advertit *Lugo l. c. quod hoc procederet, si fœmina esset humiliis conditionis; secus, si esset nobilis, et honesta, et ex illis tactibus multum deturpata remaneret, ita ut sine spe matrimonii minimè eos præstasset, tunc enim probabiliter tenetur vir eam ducere, quia injuria esset eo casu satis æqualis nuptiis promissis. Idem censem dicendum *Lugo ib.* etiam quoad fœminam humiliis conditionis, si vir petiisset simul ab ea tactus et copulam; quia tunc, ut ait, fœmina nequisset advertere fictionem. Sed pace tanti Doctoris, melius dicendum mihi videtur cum *Tamb.* quem sequitur *Sporer de Matrim. n. 602.* eo casu omnino excusandum virum ab onere matrimonii, quia tunc nulla adfuerit fictio promittentis, nec mulier præstitit id, quod vir petebat sub promissione conjugii; et ideo, cùm fraus abfuerit, non tenetur ipse nisi ad compensandum damnum infamiae, quam fortè ex illis tactibus mulier esset subitura: ita *Tamb. Dec. l. 7. c. 5. §. 2. n. 41.* Et hæc mihi permittatur obiter verbum dicere de hoc Auctore, qui ab aliquibus nimis parvipenditur. Negari non potest, quod Auctor iste multum facilis fuerit ad tribuendum probabilitatis pondus opinionibus, quæ probabiles dici non merebantur, unde**

cum cautela legendus est. Cæterum ubi ille ex sua sententia loquitur, ut verbis utar doctissimū et illustrissimi Episcopi, D. Julii Torni, sane theologice loquitur, et ex propriis principiis questiones resolvit, ita ut sententiæ, quas ipse probabiliores judicat, Sapientum iudicio, ut plurimum probabiliores sint.

646. — Limitatur IV. Si vir fœminam cogoverit, existimans eam esse virginem, sed corruptam invenerit. Ita *Salm. de Matrim. c. 1. n. 39. Sanch. l. 1. eod. d. 10. n. 11. cum Lop. et Bordon.* item *Spor. Laym. Holzm. Ronc. locis. c. etc. comm.* Idemque dicendum putat *Sanch. ib.* pro quocumque alio notabilis errore viri. His tamen casibus putat *Sanch. l. c. Spor. n. 602. Lugo D. 12. n. 25.* teneri virum aliquid compensare fœminæ ratione copulae traditæ; nisi fœmina eum deceperit fingens se virginem, quia tunc una deceptio cum altera compensatur. Ita præfati Auctores; sed probabilius docent *Less. c. 10. n. 30. Ronc. de Matr. c. 2. q. 5. Conc. tom. 7. pag. 216 et 218* in eo casu virum ad nihil teneri, nisi pactum præcessisset dandi aliquid: vel nisi ex copula illa mulier infamiam contraxisset, nam alias pro damno violatæ honestatis probabilius nihil debetur, cum tale damnum nulla pecunia compensari possit, prout diximus pariter de restitutione vitæ et famæ ablatae (vide dicta n. 627.) Imò probabiliter ait *Elbel de Rest. n. 221.* quòd, si puella ideo infametur, et à meliori connubio impediatur, quia ipsamet stuprum clam passum manifestat, ad nihil tenetur stuprator. Ratio, quia ipsamet sola tunc est causa sui damni. Quid si vir ante copulam non ignoraverit fœminam illam esse corruptam? Eum adhuc teneri ad eam ducendam sentiunt *Cordub. Man. et Lop. apud Sanch. n. 22.* sed melius distingendum: si fœmina fuerit corrupta extra matrimonium, tunc dicendum cum *Sanch. ib. et Salm. n. 39.* teneri virum tantum ad damna, non verò ad matrimonium, quia revera matrimonium cum fœmina inhonestè corrupta est longè majus, quam copula exacta. Si verò fœmina sit bonæ famæ, et fuerit corrupta ex matrimonio, *Sanch. n. 23. cum Henr. et Verac. censem.* virum tunc non teneri ad matrimonium, nisi fœmina infamiam ex copula contraheret. Sed verius dicendum cum *Lugo n. 34. et Salm. l. c.* virum semper teneri ad eam ducendam, quia tunc copula revera est æqualis ad matrimonium promissum, ad quod vir obstrictus remansit per deceptionem commissam, ut diximus in principio hujus qu. n. 642.

647. — Limitatur V. Si non stet per virum, quominus matrimonium fiat; sed stet per puellam, quæ deflorationi consensit sub illa facta promissione; tunc enim vir ad nihil teneretur, etiamsi verè promisisset; ergo tantò magis, si factè promiserit, ut *Sanch. l. 1. D. 10. n. 15. et Lugo, D. 12. n. 28.* ubi id habet ut certum. Sed rectè excipit *Lugo ibid.* si stuprator se finxerit melioris, vel æqualis conditionis fœminæ, cum fuerit inferior, quia tunc obligatur ad eam dotandam. Dubium est, quando non stat per puellam, sed per ejus parentes, an eo casu vir factè promitterens teneatur damnum compensare? Negant *Sanch. D. 16. n. 16.*

et *Lugo n. 29. cum Tur.* Ratio, quia tunc non tenetur ratione factæ promissionis, cum per eam teneretur tantum ad conjugium, ac si verè promisisset: nec ratione damni illati, quia damnum tunc non provenit ex sua fraude, sed ex repugnantia parentum. Sed verius mihi videtur tenendum oppositum cum *Sylo. Nao. Henr. ap. Sanch. n. 25. et Vasq. ap. Lugo l. c.* Ratio, quia, si deflorator verè promisisset conjugium, adhuc teneretur ad damnum compensandum, etiamsi per ipsum non stet, quominus matrimonium ineatur, quando promissio principaliter facta fuerit ad damnum compensandum. Quando autem promissio facta, certè non ob aliud fuit facta, nisi ad damnum reparandum; et ideo ad illud puto eum omnino teneri ac si damnum se compensatum promisisset.

648. — Quæritur deinde II. Si virgo vi corrupta nolit matrimonium contrahere cum stupratore, an tenetur ipse eam dotare? Negant *Molin. Coarr. etc.* Sed probabilius affirmant *Lugo D. 12. n. 12. et Croix l. 3. p. 2. n. 313. cum Less. Azor. Bon. et Turr.* Ratio, quia non est æquum, ut puella ob injuriam stupratoris sua libertate privetur nubendi quocum velit. Si autem ipsa, cum esset vi corrupta, mollet dotem, sed peteret matrimonium, *Azorius ad illud obligat stupratorem; sed communiter Less. cap. 10. n. 13. et Lugo l. c. n. 13. Gob. ap. Croix ib.* dicunt satis esse, ut ille dotando eam damnum compenset: intellige autem, nisi interfuerit promissio, saltem facta, ut supra diximus; aut nisi non possit alia via damnum reparari, quam per nuptias, ut notat *Croix l. c. cum eisdem AA.* Dummodo verò (ut advertunt *Lugo n. 18. et Tamb.*) non sit magna disparitas, juxta supra dicta n. 645.

649. — Quæritur III. An vir habens votum castitatis vel Religionis teneatur ducere virginem defloratam post veram vel factam promissionem matrimonii? Si votum fuerit emissum post promissionem, commune est *Doctorum ap. Croix lib. 3. p. 2 num. 320.* teneri virum ad conjugium, quia tunc votum est nullum cum factum fuerit in injuriam puellæ. Dubium est, si fuerit emissum ante promissionem? *Prima sententia* negat eum teneri, et hanc tuentur *Laym. lib. 5. tract. 10. p. 1. c. 2. n. 5. cum Nao. Rodr. Dian. 3. p. tr. 4. R. 280. Salm. de Rest. cap. 3. n. 13. cum Sylo. Prad. et Dic. item Perez, Hurt. et Gob. ap. Croix l. 3. p. 2. n. 320. et probabilem vocant *Lugo D. 12. n. 41. ac Sanch. de Matr. l. 1. D. 5. n. 2. cum Man. ac Vivald.* et probabiliorem putat *P. Conc. t. 7. D. 3. c. 2. n. 10.* Ratio, quia tunc corruptor non tenetur ratione damni illati, quia defloratio injusta sine promissione non obligat præcisè ad matrimonium cum deflorata, sed ad alterutrum, vel ad eam ducendam, vel ad dotandam. Neque tenetur ratione promissionis, cum illa fuerit nulla. Nec obstat, quòd factè promittens obligetur ad matrimonium ratione delicti; nam respondent AA. citati, delictum factè promittentis in hoc esse, quòd, cum polerat apponere verum consensum, fraudulenter non apposuerit. In præsenti autem casu, stante voto cor-*

rutor non poterat verum consensum præstare, et ideo tenetur tantum ad damnum, eam dotando, vel de nuptiis providendo, eodem modo, ac si sola defloratio sine promissione intercessisset.

Secunda vero sententia probabilius, quam tenent *Less.* l. 2. cap. 10. n. 32. *Sanch. de Matr.* lib. 1. D. 45. n. 3. *Lugo* D. 12. n. 42. cum *Vasq. Con. Reg.* et *Gutt. Tamb.* Dec. lib. 7. c. 5. §. 2. num. 34. *Sporer de Matrimonio* cap. 3. num. 601. *Croix* lib. 3. p. 2. num. 320, docet talēm stupratorem omnino teneri ad matrimonium. Ratio 1. quia (ut diximus) damnum deflorationis nunquam adæquatē reparatur, nisi per solum conjugium. Ratio 2. quia obligatio ducenti defloratam oritur non ex eo quod tenebatur corruptor verē promittere, et non promisit, sed ex ipso delicto fraudis, in cuius poenam, ut probavimus, remanet ipse obstrictus ad reddendam indemnum alteram partem deceptam, tali modo ac si non intervenisset fraus; hoc enim expositulæ æquitas naturalis contractuum propter bonum commune. Et sic respondet rationi opposite sententiæ. Nec obstat votum emisum, quo vigente, videtur corruptor non potuisse ad matrimonium se obligare. Nam respondet *Lugo*, communem esse sententiam, quod debita onerosa semper sint præferenda debitis, quæ obligationem trahunt ex libera voluntate hominis prout sunt vota. Ita communiter docent *Less.* l. 2. c. 15. n. 35. *Mol.* D. 790. *Bon. de Rest.* D. 1. q. 8. p. 2. n. 12. *Lugo* D. 20. n. 140. cum *Navar. Man. Med. Reb. Reg.* Et probatur ex *l. Inter eos*, §. 1s quoque *ff. de Re jud.* ubi dicitur: « Qui ex causa donationis convenienti, in quantum facere potest condemnatur, et quidem is solus, deducto ære alieno. » Ratio, quia in promissione gratuita semper subintelligitur conditio, *dabo*, si potero, vel nisi status rerum mutetur. Et signanter loquendo de votis, id docent *Laym.* lib. 4. tr. 4. c. 3. q. 6. n. 13. *Sanch. Dec.* lib. 4. c. 15. n. 39. *Bon. tom. 2.* D. 4. q. 5. §. 2. n. 29. *Pal.* D. 1. p. 16. n. 10. *Salm. de Vot.* c. 1. num. 125. cum *Trull.* et *Leand.* Eo quod vota non sint solvenda nisi ex bonis ipsius votentis; bona autem votentis sunt ea sola, qua remanent deducto ære alieno, ex *l. Malier.* ff. de *Jure dotum*. Hinc est, quod, si quis voverit bona sua Ecclesiæ, et postea damnum alicui inferat, prius tenetur resarcire damnum, et deinde implere votum. Sicque votum castitatis semper intelligitur emissum sub conditione, nisi advenit obligatio alteri damnum compensandi. Et hoc censem valere *Lugo* D. 12. n. 50. etiamsi virgo violata fuerit conscientia voti; et merito probabile putat *Croix* d. n. 320. contra *Sanch.* et *Less.* ex infra dicendis. Sed dices: Si hoc esset, ergo posset deflorator sine dispensatione matrimonium contrahere? Non desunt AA. qui dicunt eum posse, ut *Less.* lib. 4. c. 20. n. 34. *Spor. de Matr.* c. 3. n. 702. *Tamb.* l. c. n. 36. et *Trull. Candid.* etc. ap. *Salm. de Rest.* cap. 3. n. 22. qui censem, dispensationem non esse tunc necessariam ad contrahendum, sed tantum eam suadent, ut vir possit inde etiam eam petere. Sed præterea respondeo cum *Lugo* D. 12. n. 41. quod, licet talis vir nequisset matrimonium promit-

tere, poterat tamen promittere se impetraturum dispensationem, et ad hoc stuprator jam se obligavit ratione deceptionis, copulam extorquendo sub promissione matrimonii; unde tenetur ipse dispensationem impetrare; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media necessaria ad finem conducentia, cum possit ea ponere sine gravi incommmodo. Deflorator autem in hoc casu faciliter potest dispensationem obtinere, et ideo tenetur: prout, si Religiosus teneatur alicui damnum resarcire, et possit restituere, laborando, vel petendo à Prælato facultatem, ad id tenetur. Hæc secunda sententia nūni certò et longè probabilius videtur. An autem prima sententia sit probabilis, dubitat *Tamb.* n. 35. imo *Spor.* ait, non esse audiendum *Dianam*, qui eam tuetur. Ego ipsam nec probabilem nec improbabilem dicere audeo.

Illi autem opinioni, quam tenent *Laym.* eod. l. c. et *Nao.* *Manuel de Vivald.* apud *Lugo* D. 12. n. 40. nempe quod, si vir non possit eo casu damnum resarcire, nec etiam tenetur ad matrimonium; huic dico, opinioni non valeo acquiescere; verius enim contradicit sapientissimus *Lugo* n. 41. et eum sequitur *Sporer de Spons.* c. 3. n. 595. Ratio, quia certum est apud omnes, quod injustus deflorator, etiamsi matrimonium non promiserit, ad illud teneatur, si non possit aliter damnum resarcire, ut docent communiter *Less.* l. 2. c. 10. n. 13. ipse *Lugo* n. 11. et *Salm. de Rest.* cap. 3. n. 9. cum *Bann. Dicast. Villal.* etc. Tanto magis igitur stuprator, quando matrimonium fictè promisit, ad illud tenetur, si aliter damnum nequeat compensare. Modo (bene excipit *Lugo* n. 18.) ipse non sit multò melioris conditionis, ut diximus.

630. — Quæritur IV. Ad quid teneatur qui sub promissione matrimonii violaverit consanguineam? Duo casus in hoc sunt distinguendi. Primus casus est, si vir promiserit matrimonium expresse sub pacto impetrandi dispensationem; et tunc, quando impedimentum est tale, ut in eo Pontifex nūquā vel raro soleat dispensare, prout inter consanguineos in 1 vel 2 gradu transverso, utique promissio erit omnino invalida, atque ideo non erit alia obligatio, quam resarcendi damna. Quando vero impedimentum est tale, in quo Papa dispensare soleat, alii dicunt promissionem matrimonii esse invalidam, ut *Innoc. Hostiens. Abb. Propos. Sylv. Henr. Villal. Vict. Led.* etc. ap. *Sanch. de Matr.* l. 5. D. 5. n. 5. qui probable putat; et ita tenent omnes, qui excusant in casu præcedenti ab obligatione ducenti stupratorem habentem votum castitatis; idque fortius dicunt in hoc casu, ubi adest impedimentum non solum impediens, sed etiam dirimens. Ratio, tunc quia hæc conditio rejicitur a contractu matrimonii, tanquam impossibilis; ea enim quæ à voluntate Principis pendent impossibilia dicuntur, ex *l. Continuus* 137. §. Cum quis, ff. de Verb. Sig. Tum quia impediti ad matrimonium, sicut sunt inhabiles ad contrahendum, ita ad promittendum; et pro hac opinione *Dian.* p. 6. in fine. R. 290. adducit plures Decisiones Rotæ Rom. Alii tamen communius et verius docent talēm promissionem satis obligare,